

۱) علل «تعارض فرهنگی» چند نوع است؟ توضیح دهید.

۲) در چه صورتی تغییرات هویتی افراد و گروه‌ها با هویت جهان اجتماعی، سازگار است؟

۳) چرا اسلام بعضی مشاغل را منع و یا ترغیب می‌کند؟

۴) مشاغل حرام، مکروه و مستحب را در جهان اسلام توضیح دهید.

۵) در جامعه سرمایه‌داری، پایه‌های اساسی هویت‌یابی کدام عوامل هستند؟

۶) در یک جهان سکولار، کدام هویت‌ها نمی‌تواند بروز و ظهور اجتماعی داشته باشد؟

۷) جامعه آپارتاید (جدا نژادی) و جامعه‌ای براساس ارزش‌های اقتصادی، امکان تحرک اجتماعی صعودی را برای چه کسانی ممکن می‌سازد؟

۸) چرا در جهان‌های اجتماعی مختلف، فرصت‌های افراد برای تحرک اجتماعی متفاوت است؟

۹) پیدایش «فرهنگ فایده‌گرایی» در غرب، به شکل‌گیری چه جوامعی انجامید؟

۱۰) در جوامع غربی، چه عاملی به پیدایش «فرهنگ فایده‌گرایی» منجر شد؟

۱۱) «طبقه سوم» در جوامع فئودالی غربی شامل چه کسانی بود و چه ویژگی‌هایی داشت؟

۱۲) در جوامع فئودالی غربی، موقعیت اجتماعی افراد به چه چیزی بستگی داشت؟

۱۳) اعضای جهان اجتماعی ابتدا با کدام هویتشان آشنا می‌شوند؟

۱۴ برای تحرک اجتماعی درون نسلی و تحرک اجتماعی میان نسلی یک نمونه مثال بزنید.

۱۵ «انسداد اجتماعی» به چه معناست؟ باز بودن راه تحرک اجتماعی به چه معناست؟

۱۶ با یک نمونه، تحرک اجتماعی افقی را بیان کنید.

۱۷ یک نمونه از تحرک اجتماعی نزولی، مثال بزنید.

۱۸ با یک نمونه، تحرک اجتماعی صعودی را بیان کنید.

۱۹ نمودار انواع تحرک اجتماعی را رسم کنید.

۲۰ انواع تحرک اجتماعی را نام ببرید.

۲۱ انسان‌ها در بدو تولد، هویت اجتماعی انتسابی خود را چگونه می‌پذیرند؟

۲۲ منظور از «موقعیت اجتماعی» چیست؟

خلاصه کنید	مفاهیم اساسی
- جهان‌های اجتماعی برخی تغییرات هویتی را تشویق و برخی را منع می‌کنند.	تعارض فرهنگی

۲۳

۲۴ آیا هر نوع ابداع و نوآوری یا هر نوع مواجهه با جهان‌های اجتماعی دیگر، به تعارضات فرهنگی منجر می‌شود؟ برای هر مورد نمونه‌هایی ذکر کنید.

۲۵ تحرک اجتماعی گاه درون یک نسل (یک فرد در طول زندگی خودش) و گاه در دو نسل (یک فرد نسبت به والدینش) اتفاق می‌افتد. نمونه‌هایی از تحرک اجتماعی درون‌نسلی و میان‌نسلی را بیان کنید.

۲۶ علل تعارض فرهنگی چیست؟

۲۷ منظور از طبقه‌ی متوسط، در جوامع فئودالی چیست و چگونه فرهنگ فایده‌گرایی را ایجاد کرد.

۲۸ موقعیت اجتماعی در جوامع فئودالی چگونه تعریف می‌شد؟

۲۹ انسداد اجتماعی چیست و در چه جوامعی وجود دارد؟

۳۰ «موقعیت اجتماعی افراد صرفاً تابع مشاغل آنها نیست» توضیح دهید.

۱ تعارض فرهنگی، گاهی ناشی از علل درونی است و به نوآوری‌ها و فعالیت‌های اعضای اجتماعی باز می‌گردد و گاه ناشی از علل بیرونی است و پیامد تأثیرپذیری از جهان‌های اجتماعی دیگر است.

۲ مادامی که هویت اجتماعی افراد در چارچوب عقاید و ارزش‌های اساسی جامعه شکل می‌گیرد، تغییرات هویتی افراد و گروه‌ها با هویت جهان اجتماعی سازگار است و مورد تشویق و تأیید جامعه نیز قرار می‌گیرد. مانند فردی که به نوآوری دست می‌زند و موقعیت اجتماعی خود و بخشی از افراد جامعه را ارتقا می‌بخشد.

۳ شغل فرد، یکی از عوامل تأثیرگذار است. اساس منع و ترغیب اسلام نسبت به مشاغل و حرفه‌ها، آثار مخرب یا سازنده این حرفه‌ها بر تربیب و هویت انسان‌هاست. اسلام برخی شغل را تحسین می‌کند؛ زیرا انسان‌سازند و برخی حرفه‌ها را مذمت می‌کند، زیرا مخرب انسان‌اند.

۴ در جهان اسلام برخی مشاغل مانند رباخواری، حرام‌اند و انسان مسلمان نباید به آن‌ها نزدیک شود. برخی از مشاغل نیز مکروه‌اند و بهتر است مسلمانان آن‌ها را نپذیرند، مانند دلالی. در مقابل بعضی مشاغل تشویق و ترغیب می‌شوند. این دسته مشاغل مستحب‌اند، مانند زراعت.

۵ در جامعه سرمایه‌داری، مالکیت ثروت همراه با شغل از پایه‌های اساسی هویت‌یابی هستند. به همین دلیل امروزه شغل اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است.

۶ در یک جهان سکولار، هویت دینی و معنوی افراد نمی‌تواند بروز و ظهور اجتماعی داشته باشد؛ در این جهان فعالیت‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار کند، منع می‌شوند.

۷ جامعه‌ای که براساس ارزش‌های نژادی شکل می‌گیرد (آپارتاید)، صرفاً برای یک نژاد خاص، امکان تحرک اجتماعی صعودی را فراهم می‌آورد. جامعه‌ای که قواعد و روابط آن براساس ارزش‌های اقتصادی است، تحرک اجتماعی صعودی را تنها برای کسانی ممکن می‌سازد که منابع ثروت را در اختیار دارند.

۸ زیرا هر جامعه‌ای به تناسب عقاید و ارزش‌هایی که دارد، برخی تغییرات هویتی و تحرک‌های اجتماعی را تشویق و برخی دیگر را منع می‌کند.

۹ پذیرش معیار مفید بودن و تولیدکننده بودن توسط عموم مردم در جوامع غرب به پیدایش فرهنگ فایده‌گرایی منجر شد. این روند به شکل‌گیری جوامعی انجامید که در آن‌ها وضعیت اقتصادی افراد، موقعیت اجتماعی آن‌ها را معین می‌کرد و سایر ویژگی‌های هویتی به آن وابسته می‌شد.

۱۰ در جامعه غربی، طبقه سوم یا همان طبقه متوسط بود که جهت کسب اعتبار برای خودش، به ارزیابی گروه‌های دیگر براساس مفید بودن یا نبودن آن‌ها پرداخت و با ارزیابی اشراف با معیار فایده‌مندی آن‌ها را بی‌اعتبار ساخت؛ زیرا خود را تولیدکننده و مفید و اشراف را مصرف‌کننده و سرباز جامعه معرفی می‌کرد. پذیرش این معیار توسط عموم مردم، به پیدایش فرهنگ فایده‌گرایی منجر شد.

۱۱ در جوامع فئودالی غربی، علاوه بر ارباب و رعیت، طبقه‌ای از مردم عادی وجود داشت که نه اشراف بودند و نه رعیت. به همین دلیل از آن‌ها به طبقه سوم یاد می‌شد که شامل صراف، بنا و کفاش بودند. این طبقه هویت منفی و پست داشت و از نظر قانونی و اجتماعی از هیچ اهمیت و اعتباری برخوردار نبود، ولی به علت فواید و کارکردهایی که داشت، تحمل می‌شد.

۱۲

موقعیت اجتماعی افراد به رابطه آن‌ها با زمین بستگی داشت. برخی ارباب و گروهی رعیت بودند. در این جوامع طبقه‌ای از مردم عادی هم وجود داشت که نه اشراف بودند و نه رعیت. به همین دلیل از آن‌ها به طبقه سوم یاد می‌شد که شامل صراف، بنا، کفاش و ... بود.

۱۳

اعضای جهان اجتماعی ابتدا با هویت انتسابی خود آشنا می‌شوند و به تدریج با فعالیتشان، موقعیت و هویت اکتسابی خود را به دست می‌آورند.

۱۴

تحرك اجتماعی گاه درون یک نسل (یک فرد در طول زندگی خویش) اتفاق می‌افتد، مثلاً فردی که فروشنده است و با درس خواندن، پزشک می‌شود که تحرك اجتماعی صعودی است. تحرك اجتماعی گاه در دو نسل (یک فرد نسبت به والدینش) اتفاق می‌افتد. مثلاً فرزند یک کفاش با تحصیل و تلاش خلبان می‌شود که تحرك اجتماعی صعودی است.

۱۵

مسدود بودن راه ارتقا و تحرك اجتماعی صعودی راه انسداد اجتماعی می‌گویند. باز بودن راه تحرك اجتماعی به معنای امکان دسترسی افراد محروم و کمتر برخوردار جامعه، به موقعیت‌های اجتماعی بالاتر است.

۱۶

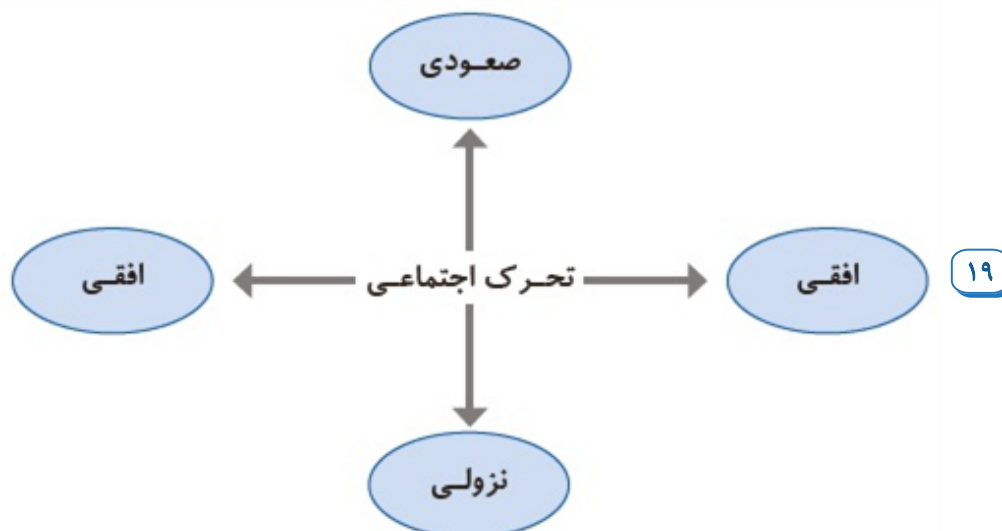
شخصی شغل خود را تغییر می‌دهد، در صورتی که شغل جدید، موقعیت اجتماعی او را تغییر ندهد، تحرك اجتماعی افقی دارد. مانند کارمندی که از یک بخش اداره به بخش دیگر منتقل می‌شود.

۱۷

مدیر اداره هنگامی که از مدیریت عزل می‌شود و به صورت کارمند عادی به کار خود ادامه می‌دهد، تحرك اجتماعی نزولی دارد.

۱۸

کارمند یک اداره، هنگامی که مدیر بخشی از اداره می‌شود یا مدیر یک بخش هنگامی که مدیر کل می‌شود، تحرك اجتماعی صعودی پیدا کرده است.

۱۹

صعودی، نزولی، افقی

۲۰

انسان‌ها در بدو تولد، هویت اجتماعی انتسابی خود را به صورت انفعالی - خودشان در به دست آوردن آن نقشی ندارند - در محیط خانواده می‌پذیرند. با گذر زمان آن‌ها به گونه‌ای فعال، با محیط اجتماعی خود برخورد می‌کنند، هویت اکتسابی خود را به دست می‌آورند و متناسب با این هویت اجتماعی جدید، از موقعیت اجتماعی جدیدی برخوردار می‌شوند.

۲۱

جایگاهی است که فرد در جامعه یا در یک گروه اجتماعی دارد. ما با شناخت موقعیت اجتماعی فرد، دربارهٔ او اطلاعاتی به دست می‌آوریم. مانند اینکه با چه کسانی در ارتباط است، چه انتظاراتی باید از او داشته باشیم؟ چگونه با او رفتار کنیم؟

خلاصه کنید	مفاهیم اساسی
<ul style="list-style-type: none"> - جهان‌های اجتماعی برخی تغییرات هویتی را تشویق و برخی را منع می‌کنند. - از موقعیت اجتماعی فرد، اطلاعات مفیدی در اختیار ما قرار می‌گیرد. - تحرک اجتماعی موجبات جابه‌جایی موقعیت اجتماعی افراد را فراهم می‌سازد. - انسداد اجتماعی ناشی از ارزش‌های غالب بر جهان‌های اجتماعی است. - تحرک اجتماعی درون نسلی از ویژگی‌های فردی شخص بیش‌ترین اثر را می‌گیرد. - در یک جهان سکولار هویت دینی و معنوی افراد نمی‌تواند بروز و ظهور اجتماعی داشته باشد. - تعارض فرهنگی هنگامی صورت می‌پذیرد که تغییرات هویتی بیرون از مرزهای مقبول جهان اجتماعی رخ دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> تعارض فرهنگی، موقعیت اجتماعی، تحرک اجتماعی و تحرک اجتماعی صعودی، تحرک اجتماعی افقی، انسداد اجتماعی، تحرک اجتماعی نسلی، تحرک اجتماعی بین‌نسلی، تغییرات هویتی

نوآوری‌هایی که نه تنها موجب تعارض فرهنگی نشده‌اند بلکه ارتقاء فرهنگی را به ارمغان آورده‌اند: دانشگاه - قوانین بانکداری - نهادهای اجتماعی مردم نهاد (NGO) - رادیو - تلویزیون - نوآوری‌هایی که تزلزل اجتماعی به همراه داشته‌اند و برخی از جوامع فاقد فرهنگ متعالی را به تعارض و تحول اجتماعی را داشته‌اند:؟؟ - ماهواره - اینترنت - موبایل و ... بدیهی است با کنترل اجتماعی و آموزش‌های به موقع و واقعی می‌توان تهدیدهای ناشی از این پدیده‌ها را به فرصت‌های اجتماعی تبدیل کرد.

تحرک اجتماعی یک نسل: شخص با موفقیت علمی یا اقتصادی یا ورزشی خود موقعیت اجتماعی بالاتری به دست می‌آورد و یا با شکست اقتصادی و یا خطای اخلاقی موقعیت خود را از دست می‌دهد. تحرک اجتماعی در دو نسل: فرزند خانواده فقیری با موفقیت علمی ارتقاء موقعیت اجتماعی می‌یابد و با فرزند خانواده‌ای با موقعیت اجتماعی عالی در اثر اعتیاد موقعیت خود را از دست می‌دهد.

تعارض فرهنگی، گاهی ناشی از علل درونی است و به نوع‌آوری و فعالیت‌های اعضای جهان اجتماعی بازمی‌گردد و گاه ناشی از عقل بیرونی است و پیامد تأثیرپذیری از جهان‌های اجتماعی دیگر است.

طبقه‌ی متوسط گروه اجتماعی بود که جهت کسب اعتبار برای خودش، به ارزیابی گروه‌های دیگر بر اساس مفید بودن یا نبودن آن‌ها پرداخت و با ارزیابی اشراف با معیار فایده‌مندی آن‌ها را بی‌اعتبار ساخت، زیرا خود را تولیدکننده و مفید و اشراف را مصرف‌کننده و سربار جامعه معرفی می‌کرد. پذیرش این معیار توسط عموم مردم، به پیدایش فرهنگ فایده‌گرایی منجر شد که همه‌ی انسان‌ها را صرفاً براساس همین ملاک ارزیابی می‌کرد. این روند به شکل‌گیری جوامعی انجامید که در آن‌ها وضعیت اقتصادی افراد، موقعیت اجتماعی آن‌ها را معین می‌کرد و سایر ویژگی‌های هویتی به آن وابسته می‌شد.

در جوامع فئودالی غربی، موقعیت اجتماعی افراد به رابطه‌ی آن‌ها با زمین بستگی داشت. برخی ارباب و گروهی رعیت بودند. در این جوامع، طبقه‌ای از مردم عادی هم وجود داشت که نه اشراف بودند و نه رعیت. به همین دلیل از آن‌ها به طبقه‌ی سوم یاد می‌شد که شامل صرّاف، بنا، کفّاش و ... بود. این طبقه هویت منفی و پست داشت و از نظر قانونی و اجتماعی از هیچ اهمیت و اعتباری برخوردار نبود، ولی به علت فواید و کارکردهایی که داشت، تحمل می‌شد.

مسدود بودن راه ارتقا و تحرک اجتماعی صعودی را انسداد اجتماعی می‌گویند. باز بودن راه تحرک اجتماعی به معنای امکان دسترسی افراد محروم و کم‌تر برخوردار جامعه، به موقعیت‌های اجتماعی بالاتر است. انسداد اجتماعی بیش‌تر در جوامعی وجود دارد که موقعیت اجتماعی افراد براساس ویژگی‌های انتسابی مانند نژاد و ... تعیین می‌شود. ولی در بسیاری از جوامع که مبتنی بر ویژگی‌های اکتسابی هستند، نیز شرایط به گونه‌ای است که در عمل، راه تحرک اجتماعی بر محرومان جامعه بسته می‌شود. مثلاً در جوامعی که رتبه‌بندی موقعیت‌های اجتماعی براساس سرمایه‌ی اقتصادی است، محرومان با انسداد اجتماعی مواجه‌اند.

موقعیت اجتماعی به عواملی مانند علم، ایمان، تقوا، هنر، احترام، ثروت و ارتباطات و شغل و ... فرد بستگی دارد.